

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування
Навчально-науковий інститут будівництва та архітектури
Кафедра охорони праці і безпеки життєдіяльності

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної, методичної та виховної роботи

_____ О.А. Лагоднюк
«__» _____ 2018 р.

03-10-34

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Program of the Discipline

«ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ»
«LABOR PROTECTION IN THE BRANCH»

Спеціальності

051 Економіка, 072 Фінанси, банківська справа та страхування,
073 Менеджмент, 075 Маркетинг, 076 Підприємництво, торгівля та біржова
діяльність, 281 Публічне управління та адміністрування,
292 Міжнародні економічні відносини

Speciality

051 Economy, 072 Finance, Banking and Insurance, 073 Management
075 Marketing, 076 Economics of Enterprise, Trade and Exchange Activities,
281 Public Administration and Administration,
292 International Economic Relations

Рівне - 2018

Робоча програма «Охорона праці в галузі» для студентів за спеціальностями 051 Економіка, 072 Фінанси, банківська справа та страхування, 073 Менеджмент, 075 Маркетинг, 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність, 281 Публічне управління та адміністрування, 292 Міжнародні економічні відносини Рівне: НУВГП, 2018. - 18 с.

Розробник:

Довбенко Т.О., канд. техн. наук, доцент кафедри охорони праці і безпеки життєдіяльності

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри охорони праці і безпеки життєдіяльності

Протокол від «30» січня 2018 року № 6

Завідувач кафедри охорони праці
і безпеки життєдіяльності,

д-р техн. наук, проф.

_____ В.Л. Филипчук

Схвалено науково-методичною радою НУВГП

Протокол від « ____ » _____ 2018 року № ____

Голова науково-методичної ради НУВГП

_____ О.А. Лагоднюк

© Довбенко Т.О., 2018

© НУВГП, 2018

Вступ

Програма обов'язкової навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів галузей знань 07 Управління та адміністрування та 281 Публічне управління та адміністрування та 29 Міжнародні відносини.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є формування теоретичних знань та практичних навичок в системі правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних та лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я та працездатності людини у процесі її трудової діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Охорона праці в галузі» є складовою частиною циклу дисциплін для підготовки студентів за спеціальністю облік і оподаткування. Вивчення курсу передбачає наявність систематичних та ґрунтовних знань із суміжних курсів – «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці», «Фізика», «Соціологія», «Психологія», «Право» тощо.

Вимоги до знань та умінь визначаються галузевими стандартами вищої освіти України.

Анотація

Вивчення дисципліни полягає у формуванні в майбутніх фахівців умінь та компетенцій для забезпечення ефективного управління охороною праці та поліпшення умов праці з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду, а також в усвідомленні нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог безпеки праці у відповідній галузі.

Ключові слова: охорона праці, безпека, нещасний випадок, соціальне страхування, умови праці, професійні захворювання, заходи захисту

Abstract

The study of discipline consists in the formation of skills and competences for future specialists to ensure effective management of labor protection and improvement of working conditions, taking into account the achievements of scientific and technological progress and international experience, as well as the awareness of the inextricable unity of successful professional activity with the obligatory observance of all labor safety requirements in the relevant field.

Keywords: labor protection, safety, accident, social insurance, working conditions, occupational diseases, protective measures

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузі знань 07 Управління та адміністрування, 28 Публічне управління та адміністрування, 29 Міжнародні відносини Спеціальності: 051 Економіка 072 Фінанси, банківська справа та страхування 073 Менеджмент 075 Маркетинг 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність, 281 Публічне управління та адміністрування, 292 Міжнародні економічні відносини	Нормативна	
Модулів – 1		Рік підготовки	
Змістових модулів – 1		1-й	1-й
		Семестр	
		1-й	1-й
Загальна кількість годин - 90		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента - 4	Рівень вищої світи: II магістерський	16 год	2 год
		Практичні	
		14 год	6 год
		Самостійна робота	
		60 год	82 год
		Вид контролю: екзамен	

Примітка: співвідношення кількості годин аудиторних занять та самостійної роботи становить:

- для денної форми навчання – 33% до 67 %;
- для заочної форми навчання – 5 % до 95 %

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни «Охорона праці в галузі» полягає у формуванні у спеціалістів умінь та компетенцій для забезпечення ведення якісного управління охороною праці та поліпшення умов праці на суб'єкті господарювання.

Завдання вивчення навчальної дисципліни передбачає забезпечення гарантії збереження здоров'я і працездатності працівників у виробничих умовах на галузевих об'єктах через ефективне управління охороною праці та формування відповідальності у посадових осіб і фахівців за колективну та власну безпеку.

В результаті вивчення нормативної дисципліни «Охорона праці в галузі» студенти повинні **знати**:

- стан умов праці;
- засади системи управління охороною праці на суб'єктах господарювання, нормативну базу для її підготовки, розробки та впровадження;
- функціональні обов'язки, права та відповідальність посадових осіб та працівників з питань охорони праці;
- відповідно до гігієнічного класифікатора класи шкідливості;
- травмонебезпечні чинники та чинники пожежної небезпеки.
- порядок організації виконання робіт;
- систему соціального страхування від нещасних випадків та професійних захворювань;
- системи пожежної профілактики та захисту суб'єкта господарювання.

Вміти:

- виявляти природу негативної дії шкідливих та небезпечних чинників на організм працюючих;
- аналізувати причини виникнення нещасних випадків, розслідувати та брати їх на облік, а також розробляти заходи по їх запобіганню.
- оцінювати ступінь безпечності виробничого обладнання та виконувати обґрунтування і розробку безпечних технологій;

- формувати вимоги безпеки до електротехнічного обладнання;

- визначати необхідні заходи щодо пожежної профілактики.

Основні професійні компетентності:

✓ знання міжнародних, законодавчих, нормативно-правових актів та положень з охорони праці під час виконання виробничих та управлінських функцій;

✓ здатність та готовність до врахування положень законодавчих та нормативно-правових актів з охорони праці при виконанні виробничих та управлінських функцій;

✓ впровадження організаційних і технічних заходів з метою поліпшення безпеки праці;

✓ готовність застосовувати сучасні методи дослідження і аналізу ризиків, загроз і небезпек на робочих місцях та виробничих об'єктах;

✓ вміння використовувати знання з охорони праці у практичних ситуаціях;

✓ навички здійснювати безпечну діяльність;

✓ здатність до організації діяльності виробничого колективу з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці;

✓ управління діями щодо запобігання виникненню нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві;

✓ впровадження ефективного розподілу функцій, обов'язків і повноважень з охорони праці у виробничому колективі.

✓ надання допомоги та консультації працівникам з питань безпеки праці;

✓ готовність контролювати виконання вимог охорони праці на суб'єкті господарювання.

Результати навчання:

✓ уміння поставити завдання та організувати процедуру проведення визначення професійних ризиків, загроз на робочих місцях, а також при експлуатації електронно-обчислювальних машин та периферійних засобів;

- ✓ здійснювати управління охороною праці у межах власної компетентності;
- ✓ брати участь у розробці та впровадженні заходів щодо усунення причин нещасних випадків, професійних захворювань та ліквідації наслідків аварій на виробництві;
- ✓ впроваджувати організаційні і технічні заходи з метою поліпшення стану виробничого середовища та безпеки праці;
- ✓ встановлювати безпечні параметри чинників виробничого середовища;
- ✓ вміти розраховувати розміри виплат допомоги з тимчасової непрацездатності та в результаті стійкої втрати працездатності.
- ✓ розробляти і впроваджувати соціально-економічну систему заходів щодо охорони праці;
- ✓ вміти проводити розрахунок ризиків;
- ✓ враховувати психофізіологічний чинник виробничого середовища та застосовувати профілактичні заходи.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

Змістовий модуль 1. Охорона праці в галузі

Тема 1. Міжнародні норми в галузі охорони праці

Соціальне партнерство (соціальний діалог) в охороні праці. Соціальне партнерство як принцип законодавчого та нормативно-правового забезпечення охорони праці. Соціальний діалог в Європейському Союзі.

Охорона праці як невід’ємна складова соціальної відповідальності. Визначення та основні принципи соціальної відповідальності. Міжнародні норми соціальної відповідальності. Стандарт SA 8000 «Соціальна відповідальність». Міжнародний стандарт ISO 26000 «Настанова

по соціальній відповідальності». Вимоги до забезпечення охорони праці в структурі соціальної відповідальності.

Законодавча основа Євросоюзу з питань охорони праці. Охорона праці - частина соціальної політики ЄС. Директиви ЄС з охорони праці. Рамкова директива 89/391/ЄС «Про введення заходів, що сприяють поліпшенню безпеки та гігієни праці працівників».

Трудові норми Міжнародної організації праці. Конвенції та Рекомендації МОП. Основні Конвенції МОП в галузі охорони праці.

Тема 2. Основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці

Конституційні засади охорони праці в Україні. Законодавство України про охорону праці. Закон України «Про охорону праці». Основні принципи державної політики України у галузі охорони праці. Гарантії прав працівників на охорону праці. Обов'язки працівників щодо додержання вимог нормативно-правових актів з охорони праці.

Обов'язкові медичні огляди працівників певних категорій.

Відповідальність посадових осіб і працівників за порушення законодавства про охорону праці.

Тема 3. Соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві

Завдання страхування від нещасного випадку. Принципи та види страхування.

Суб'єкти та об'єкти страхування. Види страхування. Страховий ризик і страховий випадок. Фонд соціального страхування України. Правління Фонду. Виконавча дирекція Фонду. Страхові експерти з охорони праці, їх функції і повноваження. Фінансування страхових виплат, соціальних послуг та профілактичних заходів. Джерела фінансування Фонду. Страхові тарифи. Страхові виплати. Обов'язки та права

суб'єктів страхування від нещасних випадків. Обов'язки Фонду. Права та обов'язки застрахованої особи. Права та обов'язки роботодавця як страхувальника. Відмова у страхових виплатах.

Тема 4. Охорона праці при експлуатації ЕОМ

Аналіз умов праці у галузі за показниками шкідливості та небезпечності чинників виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу. Загальні вимоги безпеки в галузі. Вимоги безпеки під час експлуатації основного технологічного обладнання

Умови праці операторів ЕОМ. Мікроклімат виробничого середовища. Освітлення виробничих приміщень. Шум та вібрація. Захворювання, які розвиваються в операторів при роботі за ЕОМ. Профілактика захворювань.

Тема 5. Електробезпека та пожежна безпека при роботі за ЕОМ

Заходи з електробезпеки. Нормативні документи. Безпека експлуатації електронно-обчислюваних машин.

Правила пожежної безпеки в приміщеннях експлуатації електронно-обчислюваних машин.

Тема 6. Система управління охороною праці на суб'єкті господарювання

Основні вимоги до побудови і функціонування системи управління охороною праці (СУОП). Забезпечення функціонування та побудова СУОП в організації. Положення про СУОП, структура та зміст його розділів.

Елементи системи управління охороною праці, міжнародний стандарт OHSAS 18001:2010. Політика в галузі охорони праці. Планування. Впровадження і функціонування СУОП. Перевірки і коригувальні дії. Аналіз з боку керівництва.

Примірний розподіл функціональних обов'язків з охорони праці керівників, посадових осіб і фахівців підприємства галузі.

Пріоритет функцій забезпечення безпеки. Ефективність функціональної структури СУОП.

Планування заходів з охорони праці. Види планування та контролю стану охорони праці. Виявлення, оцінка та зменшення ризиків небезпечних подій. Облік і аналіз показників охорони праці. Плани локалізації і ліквідації аварійних ситуацій й аварій. Мета та основні параметри планів. Аналітична та оперативна частини Плану.

Тема 7. Актуальні проблеми охорони праці в наукових дослідженнях

Організація наукових досліджень та основні наукові проблеми в галузі охорони праці. Наукова база охорони праці. Національний науково-дослідний інститут промислової безпеки та охорони праці, галузеві науково-дослідні інститути з питань охорони праці, відділи та лабораторії з питань охорони праці галузевих науково-дослідних інститутів.

Програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища. Загальнодержавна (національна), галузеві, регіональні програми.

Аналіз професійного та виробничого ризиків. Аналіз, прогнозування, профілактика травматизму та професійної захворюваності. Мета і методи аналізу. Використання статистичної звітності і актів розслідування нещасних випадків і професійних захворювань в аналітичній роботі. Показники частоти та тяжкості травматизму. Автоматизовані системи управління охороною праці, обліку, аналізу та дослідження травматизму.

4. Структура навчальної дисципліни

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	п	інд	ср		л	п	інд	ср
Модуль 1										
Змістовий модуль 1. Охорона праці в галузі										
Тема 1. Міжнародні норми в галузі охорони праці	12	2	-	-	10	16	1	-	-	15
Тема 2. Основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці	14	2	2	-	10	17	1	1	-	15
Тема 3. Соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві	17	2	5	-	10	11	-	2	-	10
Тема 4. Охорона праці при експлуатації ЕОМ	8	2	1	-	5	10	-	-	-	10
Тема 5. Електробезпека та пожежна безпека при роботі за ЕОМ	7	2	-	-	5	10	-	-	-	10
Тема 6. Система управління охороною праці на суб'єкті господарювання	20	4	6	-	10	14	-	3	-	10
Тема 7. Актуальні проблеми охорони праці в наукових дослідженнях	12	2	-	-	10	12	-	-	-	12
Разом за змістовим модулем 1	90	16	14	-	60	90	2	6	-	82
Усього годин	90	16	14	-	60	90	2	6	-	82

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Порядок проведення розслідування нещасних випадків на виробництві	2	1
2.	Визначення допомоги з тимчасовою непрацездатністю	2	1
3.	Визначення розмірів соціальних виплат від нещасних випадків та професійних захворювань	2	1
4.	Розрахунок кількості робочих місць, метеоумов та рівня шуму при роботі за ЕОМ	1	-
5.	Розрахунок соціальної ефективності заходів з охорони праці	2	1
6.	Розрахунки економічної ефективності заходів щодо запобігання нещасних випадків на підприємстві	2	1
7.	Розрахунок соціально-економічної ефективності проведення комплексу заходів щодо поліпшення умов праці	2	1
8.	Визначення та оцінка стресового навантаження	1	-
Всього годин		14	6

6. Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

- підготовка до аудиторних занять – 15 год;
- підготовка до контрольних заходів – 18 год.

Опрацювання окремих тем програми або їх частин, які не викладаються на лекціях – 27 год.

6.1 Завдання на самостійну роботу

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці. Основні напрямки співробітництва	10	20
2	Інтегровані системи менеджменту в галузі охорони праці	10	10
3	Галузеві системи управління охороною праці. Мета та принципи функціонування	10	10
4	Особливості розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру	10	10
5	Основні причини виробничих травм та професійних захворювань та методи дослідження виробничого травматизму	10	10
6	Важкість праці: Динамічні, статичні навантаження. Напруженість праці. Увага, напруженість аналізаторних функцій, емоційна та інтелектуальна напруженість, монотонність праці	10	22
Разом		60	82

7. Методи навчання

Навчальна дисципліна «Охорона праці в галузі» включає такі методи навчання як словесні, наочні і практичні. Лекція передбачає розкриття у словесній формі сутності явищ, наукових понять, процесів, які знаходяться між собою в логічному зв'язку та об'єднані загальною темою.

Наочні методи навчання передбачають, передусім, використання демонстрації та ілюстрації у вигляді мультимедійних презентацій.

Практичні методи навчання спрямовані на розв'язання, ситуаційних задач, сприяють формуванню умінь і навичок, логічному завершенні пізнавального процесу стосовно конкретного розділу, теми.

8. Методи контролю

Методом контролю є цілеспрямоване, систематичне спостереження викладача за діяльністю студентів.

Контроль знань студентів проводиться в усній та письмовій формах. Усне опитування здійснюється в індивідуальних (відповідь на запитання, яке в подальшому розбивається на ряд конкретних уточнюючих) та фронтальних (серія логічно пов'язаних між собою питань за невеликим обсягом матеріалів) формах. Підсумкове тестування є письмовою формою контролю знань студентів.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота							Екзамен	Сума
Змістовий модуль 1							40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T-7		
10	10	5	10	10	10	5		

T 1 ... T7 – теми змістових модулів

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою
	для екзамену
90 – 100	відмінно
82-89	добре
74-81	
64-73	
60-63	задовільно
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методичне забезпечення

1. Методичні вказівки до виконання контрольної роботи з дисципліни “Охорона праці в галузі” для студентів заочної форми навчання за всіма спеціальностями/ О.М. Кухнюк, О.С. Шаталов, Т.О. Поліщук-Герасимчук. – Рівне: НУВГП, 2013. - с. 25 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/view/subjects/>

2. Методичні вказівки до проведення практичних занять та виконання самостійної роботи з дисципліни «Охорона праці в галузі» для студентів за всіма спеціальностями НУВГП денної та заочної форм навчання / Т.О. Поліщук-Герасимчук, В.С. Довбенко, О.В. - Рівне: НУВГП, 2014 р. - С. 26/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/view/subjects/>

11. Рекомендована література

Базова

1. Ярошевська В.М., Чабан В.Й. «Охорона праці в будівельній галузі», Рівне, НУВГП, 2005.

2. Ярошевська В.М., Чабан В.Й. «Охорона праці в галузі» К. видав. "Професіонал, 2004.]

3. Ткачук К. Н., Халімовський М. О., Зацарний В. В. та ін. Основи охорони праці: Підручник. – 2-ге вид., допов. і перероб. – К.: Основа, 2006. – 444 с.

4. Протоєрейський О. С, Запорожець О. І. Охорона праці в галузі: Навч. посіб. – К.: Книжкове вид-во НАУ, 2005. – 268 с.

5. Третьяков О.В., Зацарний В.В., Безсонний В.Л. Охорона праці: Навчальний посібник з тестовим комплексом на CD/ за ред. К.Н. Ткачука. – К.: Знання, 2010. – 167 с. + компакт-диск.

6. Гогіташвілі Г. Г., Карчевські Є.-Т., Лапін В. М. Управління охороною праці та ризиком за міжнародними стандартами: Навч. посіб. – К.: Знання, 2007. – 367 с.

7. Катренко Л.А., Кіт Ю.В., Пістун І. П. Охорона праці. Курс лекцій. Практикум: Навч. посіб. – Суми: Університетська книга, 2009. – 540 с.

8. Система державного нагляду за промисловою безпекою та охороною праці/ за редакцією Ткачука К. Н. Навчальний посібник. – Рівне, НУВГП, 2011. – 386 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/2199/>

9. Розслідування нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві/ за редакцією В. Л. Филипчука. Навчальний посібник. – Рівне, НУВГП, 2013. -278 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/1874/>

10. Виробнича санітарія/ за редакцією Ткачука К. Н. Навчальний посібник. – Рівне, НУВГП, 2012. - 385 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/2047/>

Допоміжна

1. Ярошевська В.М. Правові питання з охорони праці і екології в будівництві. Рівне, НУВГП, 1999.

2. Москальова В.М. Основи охорони праці. К. вид. «Професіонал», 2005.

3. Москальова В.М. Основи охорони праці. Рівне, НУВГП, 2006.

4. Гіроль М.М., Бернацький М.В., Хомко В.Є. Охорона праці у водопровідно-каналізаційному господарстві.: Навчальний посібник. К.: - ІВНВКП «Укреліотех», 2010. – 308 с.

5. Закон України «Про охорону праці».

6. Кодекс законів про працю України.

7. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування».

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 25.08.2004 р.№ 1112 «Деякі питання розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на

9. НПАОП 0.00-4.12-05 «Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 р. № 15.

10. НПАОП 0.00-4.15-98 «Положення про розробку інструкцій з охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 29.01.1998 р. № 9.

11. НПАОП 0.00-4.21-04 «Типове положення про службу охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 15.11.2004 р. № 255.

12. Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці. Затверджено Головою Держгірпромнагляду 07.02.2008 р.

12. Інформаційні ресурси

1. Наукова бібліотека НУВГП (м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nuwm.edu.ua/naukova-biblioteka>

2. Закон України «Про охорону праці» (редакція від 20.01.2018) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>

3. Кодекс законів про працю України (редакція від 20.01.2018) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

4. Електронний репозиторій НУВГП / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/>